

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-84>

УДК 332.1:330.341

Бабух Ілона Борисівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу,
інновацій та регіонального розвитку,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8274-5716>

Нікіфоров Петро Станіславович

асистент кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-2809-160X>

Iloana Babukh, Petro Nikiforov

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

**КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ
РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
ТА МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ****CLUSTER APPROACH TO REGIONAL ECONOMIC
DEVELOPMENT: THEORETICAL FOUNDATIONS AND
IMPLEMENTATION MECHANISMS**

Анотація. У статті досліджено кластерну модель як ефективний інструмент стимулювання регіонального розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій. Проаналізовано теоретичні підходи до визначення кластерів, їх структуру, функції та типологію, а також досвід зарубіжних країн і України щодо впровадження кластерних моделей у регіональній економіці. Особлива увага приділена механізмам взаємодії бізнесу, науки та влади, синергетичним ефектам і потенційним ризикам кластеризації. Визначено ключові чинники ефективності кластерних об'єднань, серед яких просторове тяжіння підприємств, наявність лідерів-інноваторів, розвинена інфраструктура й активні інноваційні процеси. Показано, що впровадження кластерних моделей сприяє залученню інвестицій, оптимізації використання ресурсного потенціалу та прискоренню технологічного розвитку регіонів. Особливу увагу приділено ролі маркетингу територій у формуванні позитивного інвестиційного іміджу регіону, просуванні кластерних ініціатив і підвищенні конкурентних позицій регіональної економіки. Розглянуто перспективи подальшого дослідження процесів кластеризації, зокрема адаптацію зарубіжного досвіду до умов української економіки й управління ризиками у процесі функціонування кластерних утворень.

Ключові слова: регіон, регіональна економіка, розвиток, маркетинг, кластерна модель, регіональний розвиток, інновації, взаємодія бізнесу та влади, синергія, ризики кластеризації, інвестиційна привабливість, типологія кластерів, економічна ефективність.

Summary. The article examines both theoretical and practical aspects of applying the cluster model as an effective instrument for stimulating regional development and enhancing economic competitiveness. The significance of clusterization for creating sustainable competitive advantages, strengthening innovation activities, and optimizing business processes is analyzed. Key characteristics of clusters are identified, including spatial concentration of enterprises, the presence of leading anchor firms, structural organization of participants, and integration with supporting industries, educational and research institutions, and governmental bodies. It is demonstrated that clusters generate synergistic effects, promote investment attraction, foster human capital development, and enhance regional economic resilience. The article reviews international clusterization experiences, including Silicon Valley, as well as Ukrainian practices, such as the Lviv IT Cluster, which illustrate the effectiveness of collaboration between business, academia, and government. A typology of clusters is analyzed according to industry specificity and regional development models, including discrete, process-oriented, transport-logistics, innovation-creative, and tourism clusters. Special attention is paid to cluster-related risks, including administrative-organizational, technical-technological, socio-cultural, and financial-investment factors, as well as their impact on cluster performance. Mechanisms for risk management and balancing the interests of cluster participants are highlighted as essential for sustainable regional development. The article emphasizes the role of the cluster approach in enhancing territorial investment attractiveness, stimulating technological innovation, and promoting comprehensive economic growth.

Based on the synthesis of international and Ukrainian experiences, prospects for further research are outlined, focusing on the adaptation of best cluster practices to national economic conditions, the development of innovation ecosystems, and the creation of effective business-government interaction models. Additionally, the necessity of comprehensively considering social, economic, and environmental factors in planning and implementing cluster initiatives is stressed.

Keywords: region, regional economy, development, marketing, cluster model, regional development, innovation, business-government interaction, synergy, risks of clustering, investment attractiveness, cluster typology, economic efficiency.

Постановка проблеми. В умовах інтенсивного науково-технічного прогресу та глобалізаційних трансформацій особливої актуальності набуває пошук такої моделі розвитку регіональної економіки, яка б забезпечувала високу конкурентоспроможність та ефективне використання наявного потенціалу. Розв'язання цього завдання безпосередньо пов'язане з упровадженням інноваційних механізмів підвищення конкурентоспроможності регіонів і забезпечення їх сталого розвитку. У сучасній економічній практиці дедалі більше відходять від традиційної моделі управління, що ґрунтувалася на пріоритетному розвитку окремих галузей і секторів. Натомість провідного значення набуває кластерний підхід, який передбачає формування принципово нового бачення регіонального розвитку, орієнтованого на досягнення максимального синергетичного ефекту. Він реалізується завдяки тісній взаємодії підприємств, організацій та установ різних сфер економіки в межах певних господарсько-територіальних систем із урахуванням специфіки регіону та його унікальних конкурентних переваг.

У теоретичному вимірі кластерний підхід розвитку регіональної економіки розглядається як логічне продовження концепції формування та підвищення конкурентоспроможності регіонів. Його ключовим положенням є виокремлення принципово нового суб'єкта економічної взаємодії – кластера, який стає специфічною формою організації господарської діяльності. Кластер не лише забезпечує динамічний розвиток економічних систем через посилення коопераційних зв'язків між підприємствами, науковими установами, органами влади й інфраструктурними елементами, але й виступає важливим інструментом реалізації державної регіональної політики.

Концепція кластеризації знаходить все ширше теоретичне обґрунтування у працях сучасних науковців і має широке практичне застосування в різних країнах світу. Так, у країнах Європейського Союзу значного розвитку набули індустріальні й інноваційні кластери, зокрема біотехнологічні та фармацевтичні кластери у Німеччині та Данії, автомобільний кластер у Німеччині (Баварія), а також фінансовий кластер у Великій Британії (Лондонський Сіті). У країнах Східної Азії прикладами кластерної моделі є електронний кластер у Тайвані, автомобільні кластери Південної Кореї та Японії. У США найвідомішим прикладом

виступає «Силіконова долина» як світовий центр високотехнологічного бізнесу. Водночас в Україні також формуються успішні приклади кластерів, серед яких ІТ-кластери у Львові та Харкові, агропромислові кластери у Вінницькій та Полтавській областях, а також туристичні кластери в Карпатському регіоні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика кластерного підходу у розвитку регіональної економіки та підвищенні її конкурентоспроможності займає провідне місце в наукових дослідженнях і продовжує викликати значний інтерес як серед вітчизняних, так і серед зарубіжних учених. У цьому контексті важливими є напрацювання класиків економічної науки, зокрема А. Маршалла, який заклав підґрунтя для розуміння агломераційних ефектів, та М. Портера [13], що розвинув концепцію конкурентних переваг на основі кластерних утворень. Серед українських дослідників варто відзначити роботи О. Зінченко [2], А. Кизими [3], О. Кузьміна [4], В. Реутова [9] та інших, які зробили вагомий внесок у розкриття специфіки формування та функціонування кластерів у національній економіці. Водночас слід зауважити, що низка теоретико-методологічних аспектів кластерного підходу залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, потребують подальшого опрацювання питання побудови ефективних моделей кластеризації регіональної економіки, визначення механізмів адаптації світового досвіду до умов України, а також оцінки ризиків та бар'єрів, що виникають у процесі практичного застосування кластерних стратегій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері кластерного підходу до розвитку регіональної економіки, залишаються окремі питання, які потребують додаткового аналізу та розробки. Зокрема, недостатньо вивчені механізми інтеграції кластерів у національні та глобальні економічні системи, способи максимізації синергетичного ефекту від взаємодії різних підприємств і організацій, а також методологія оцінки ефективності кластерних стратегій у різних регіонах. Крім того, існує потреба у системному аналізі ризиків і бар'єрів, пов'язаних із практичним застосуванням кластерного підходу, зокрема фінансових, організаційних та правових аспектів. Не менш важливою залишається проблема

адаптації міжнародного досвіду до умов національних економік, з урахуванням регіональної специфіки, ресурсного потенціалу та соціально-економічних особливостей територій.

Метою статті є всебічне дослідження кластерної моделі як інструмента регіонального розвитку, оцінка її впливу на конкурентоспроможність та інноваційний потенціал регіонів, а також аналіз ризиків і механізмів ефективного реалізації кластерних ініціатив з урахуванням світового досвіду та умов української економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У рамках сучасної світової практики кластерна модель виступає важливим інструментом стимулювання регіонального розвитку, реструктуризації господарського комплексу, посилення інноваційної спрямованості та підвищення конкурентоспроможності регіонів. Розвинуті країни активно реалізують кластерну політику як механізм підвищення національної конкурентоспроможності, де регіональні кластери стають фундаментом забезпечення стійких конкурентних переваг. Особливу значущість кластерний підхід набуває саме на регіональному рівні, де він дозволяє досягати оптимального ефекту від взаємодії економічних суб'єктів і максимізувати потенціал території.

Категорія «кластер» має давню історію використання в економічній науці, однак на сьогодні відсутнє її універсальне та загальноприйняте трактування. Аналіз наукової літератури з даної проблематики свідчить про значне різноманіття підходів до визначення цього поняття, що зумовлено відмінностями у дослідницьких цілях і прикладних завданнях, які ставлять перед собою автори. У більшості дефініцій акцент робиться на характеристиках просторової локалізації й інтенсивності взаємозв'язків між учасниками кластера, а також на структурному складі його суб'єктів [1; 5; 6]. Як правило, у таких визначеннях відображено притаманну кластерам регіональну концентрацію однотипних виробництв, розвинуту систему комунікацій і коопераційних зв'язків між підприємствами, наявність допоміжних і суміжних галузей, а також активні процеси дифузії знань і технологічних інновацій.

Ряд дослідників зазначає, що впровадження кластерної моделі в регіональній економіці сприяє не лише активізації господарських процесів, але й формуванню стабільного соціального середовища, підвищенню інвестиційної привабливості території та посиленню її конкурентних позицій на внутрішніх і зовнішніх ринках. У цьому контексті кластери виступають як стратегічно важливі роботодавці, носії значного інтелектуального потенціалу та суб'єкти з високим рівнем організації сервісу й інноваційної діяльності [1; 2; 8]. Водночас кластеризація створює конструктивну платформу для взаємодії між місцевим бізнесом

та органами регіональної влади, що забезпечує можливості для спільного пошуку оптимальних шляхів ефективного використання ресурсів і реалізації стратегічних цілей регіонального розвитку.

Сутність кластерного підходу полягає у формуванні концентрованої критичної маси ресурсів, необхідної для здобуття конкурентних переваг у певних секторах економіки. Такий підхід породжує принципово нову парадигму економічного розвитку, переосмислюючи роль бізнесових структур, державних органів і фінансових установ у регіональному середовищі [7]. Крім того, організація кластерів стимулює вироблення інноваційних моделей взаємодії між підприємствами, органами влади та суспільними інституціями, що сприяє оптимізації використання ресурсного потенціалу, залученню інвестицій і забезпеченню реалізації ключових стратегічних пріоритетів регіональної економіки.

Теоретичне обґрунтування кластерного підходу значною мірою розвивалося і в працях американських дослідників, оскільки Сполучені Штати є одним із світових лідерів із впровадження кластерних моделей на регіональному рівні. Дослідження М. Портера та інших вчених показали, що концентрація взаємопов'язаних підприємств, допоміжних галузей і науково-дослідних установ у певному регіоні створює синергійний ефект, який підвищує продуктивність, інноваційність і конкурентоспроможність як окремих компаній, так і регіону загалом [10; 13]. Як яскравий приклад можна навести Силіконову долину в Каліфорнії, де тісна взаємодія ІТ-компаній, стартапів, університетів і венчурних фондів сприяла формуванню глобального центру інновацій, здатного генерувати технологічні прориви та високі економічні результати.

Українська наука також робить значний внесок у дослідження кластерних моделей регіонального розвитку. Зокрема, Львівський ІТ-кластер, який об'єднує понад 100 компаній, кілька університетів і стартап-інкубаторів, став платформою для розвитку інновацій, підготовки висококваліфікованих ІТ-фахівців і залучення інвестицій. Він демонструє, як тісна співпраця бізнесу, науки та влади може стимулювати технологічне підприємництво і зміцнювати конкурентні позиції регіону.

Якщо узагальнити існуючі підходи, кластер можна розглядати як територіально-організовану форму об'єднання економічних суб'єктів певної галузі або сектору, діяльність яких є взаємопов'язаною та взаємодоповнювальною. До такої структури також включаються суміжні організації, навчальні та наукові установи, а також органи влади, що забезпечують підтримку й координацію.

В економічній літературі традиційно виділяють чотири ключові характеристики ефективного кластера, відомі як «правила 4К» (рис. 1).

Фундаментальні параметри, що визначають ефективність функціонування кластерного утворення

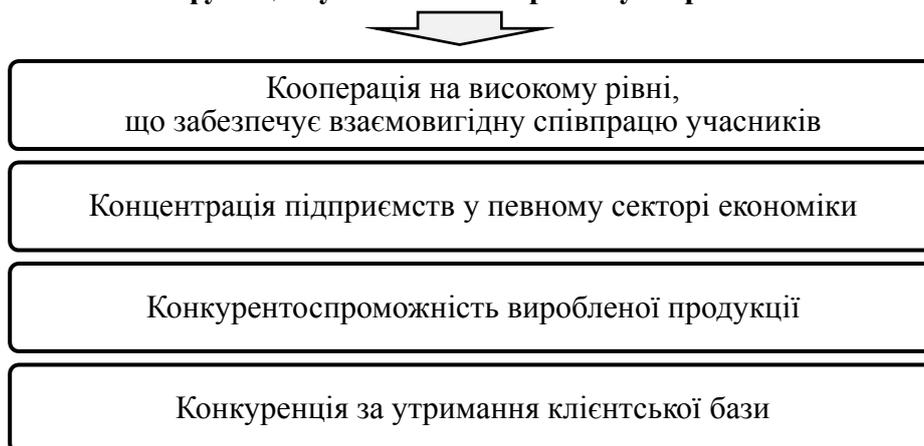

Рисунок 1 – Системоутворювальні чинники результативності кластерної моделі

Джерело: узагальнено за [5]

У теоретичному дискурсі кластерних моделей наголошується на низці визначальних характеристик, що зумовлюють їхню ефективність. Передусім йдеться про стійкі конкурентні позиції суб'єктів кластеру як на національних, так і на глобальних ринках, що поєднуються зі значним експортним потенціалом. Важливу роль відіграють конкурентні переваги територіальної бази кластеру, зокрема вигідне географічне розташування, доступність сировинних ресурсів, наявність професійно підготовлених кадрів, мережі постачальників комплектуючих і послуг, а також розвиненої інфраструктури та спеціалізованих освітніх інституцій. Ключовим чинником є просторове тяжіння підприємств і організацій, що формує підґрунтя для їхньої інтенсивної кооперації. Крім того, функціонування кластеру нерозривно пов'язане з наявністю провідних компаній-лідерів, які задають інноваційний вектор і визначають стратегічні напрями розвитку всього об'єднання [12].

У структурі кластерних об'єднань ключову роль відіграє різноміривнева взаємодія між основними та допоміжними учасниками, що формує цілісну систему із високим рівнем синергії. Підприємства профільних видів діяльності забезпечують ядро кластера, визначаючи його спеціалізацію та стратегічні орієнтири. Постачальники продукції та послуг формують базу ресурсного та сервісного забезпечення, тоді як інфраструктурні організації – транспортні, енергетичні й інформаційно-комунікаційні – створюють умови для безперебійного функціонування та координації діяльності учасників.

Важливим елементом є організації ринкової інфраструктури, серед яких фінансові інститути, логістичні компанії, торговельні структури та підприємства громадського харчування, які спри-

ють підвищенню економічної стійкості та конкурентоспроможності кластеру. Значний внесок у розвиток кластерних систем здійснюють освітні та науково-дослідні установи, що забезпечують підготовку висококваліфікованих кадрів і продукування нових знань. Не менш вагомою є роль громадських і некомерційних організацій, а також торгово-промислових палат, які виконують функції координації, представництва інтересів і формування сприятливого інституційного середовища.

У структурі сучасних кластерних утворень важливу роль відіграють бізнес-інкубатори, венчурні фонди, центри й агентства розвитку підприємництва, а також організації, що забезпечують трансфер технологій, разом із державними та муніципальними фондами підтримки. Досвід економічно розвинених держав свідчить, що ядро регіональної економіки зазвичай формується відносно невеликою кількістю кластерів, зорієнтованих насамперед на експорт, але водночас інтегрованих із місцевими підрозділами конкурентоспроможних компаній з інших територій.

Теоретичні підходи дозволяють класифікувати кластери за галузевою специфікою, виокремлюючи кілька основних типів:

- дискретні – об'єднання підприємств, що створюють продукцію чи послуги з окремих, чітко виокремлених компонентів (автомобілебудування, суднобудування, будівельна індустрія тощо);
- процесні – кластери, учасники яких працюють у безперервних виробничих циклах (металургійний комплекс, харчова промисловість, сільське господарство, хімічне виробництво);
- транспортно-логістичні – формування, до складу яких входять підприємства, що забезпечують зберігання, перевезення та супутні

інфраструктурні послуги (портові комплекси, логістичні хаби, перевізники вантажів і пасажирів);

- інноваційно-креативні – кластери нових економічних секторів, де домінують інформаційні технології, біотехнології, розробка нових матеріалів, а також галузі творчої діяльності (кінематограф, театральне мистецтво, дизайн-індустрія);

- туристичні – утворення, що базуються на регіональних туристичних ресурсах та інфраструктурі обслуговування подорожуючих (туроператори, готельний бізнес, ресторанна сфера, виробництво сувенірної продукції) [11].

У практичній площині функціонування регіональних економік нерідко спостерігається формування кластерів змішаного типу, у яких поєднано ознаки кількох галузевих або функціональних моделей. Така багатовекторність дозволяє одночасно реалізувати переваги різних форм організації виробництва, інтегруючи виробничі, сервісні, інноваційні та інфраструктурні компоненти в єдину систему.

Еволюція теоретичних підходів, ґрунтована на узагальненні світової практики, дала змогу ідентифікувати низку домінантних моделей промислових кластерів, що склалися в різних країнах та регіонах. Традиційно виокремлюють шість основних типів:

1. Італійська модель – характеризується значною питомою вагою малих і середніх підприємств, тісною кооперацією між ними, високою гнучкістю виробничих процесів та сильними локальними традиціями ремісничого виробництва.

2. Японська модель – вирізняється глибокою інтеграцією виробничих ланцюгів, довгостроковими партнерськими відносинами між головними компаніями й субпідрядниками, активним упровадженням технологічних інновацій.

3. Фінська модель – побудована на поєднанні високого рівня державної підтримки, інтенсивного науково-технічного розвитку та інституцій, що забезпечують трансфер знань, із тісним залученням університетів і дослідницьких центрів.

4. Північноамериканська модель – орієнтована на ринкову конкуренцію, венчурне фінансування, швидку комерціалізацію інновацій і активне залучення глобальних інвестиційних ресурсів.

5. Індо-китайська модель – вирізняється масштабістю, значною концентрацією трудових ресурсів, високими темпами зростання виробничих потужностей та поступовим переходом від трудомістких галузей до високотехнологічних сегментів.

6. Пострадянська модель – формується на основі збереженої виробничої бази, потребує суттєвої модернізації, поступово інтегрується в глобальні ринки, спираючись на державні програми підтримки й адаптацію до сучасних стандартів управління.

Отже, узагальнення теоретичних положень щодо формування та функціонування кластерних структур, а також критичне осмислення зарубіжного досвіду їх упровадження й пошук механізмів адаптації найкращих практик до умов української економіки набувають особливої актуальності. Міжнародна практика переконливо демонструє, що кластерна організація виробництва не лише забезпечує більш раціональну модель розвитку регіонів, а й виступає дієвим інструментом прискореного економічного зростання на основі ефективного залучення інвестиційних ресурсів, у тому числі іноземних.

Кластерна модель господарювання забезпечує не лише синергетичний ефект, а й потенційно генерує певні ризики для учасників об'єднань. У межах регіону чи держави загалом завжди наявні як сприятливі, так і несприятливі чинники для реалізації кластерних ініціатив. Найбільший ризик традиційно припадає на бізнес-структури, незалежно від їхньої спеціалізації – виробничої, соціальної чи екологічної. Ефективність функціонування кластера значною мірою залежить від збереження балансу інтересів усіх сторін, що формує партнерську основу взаємодії. Для державних і муніципальних органів влади участь у кластерних проєктах мотивована передусім потребою стимулювання економічного розвитку, активізації депресивних територій, підвищення бюджетних надходжень та створення робочих місць. Для бізнесу ключовими стимулами є зростання прибутковості, можливості технологічного оновлення, впровадження інновацій, доступ до державного замовлення й використання розширених інформаційно-ресурсних потоків.

У процесі становлення та функціонування кластерів неминує відбуваються глибинні трансформації, що супроводжуються появою специфічних ризиків. Серед найпоширеніших вирізняють адміністративно-організаційні, пов'язані зі зміною управлінських структур; техніко-технологічні, зумовлені модернізацією виробництва; соціокультурні, що торкаються ціннісних орієнтирів персоналу та громади; а також фінансово-інвестиційні, обумовлені необхідністю залучення капіталу й управління інвестиційними потоками. Нерідко ризики набувають комплексного характеру, створюючи потенційні загрози не лише окремим учасникам кластера, а й цілій території його локалізації.

Теоретичні дослідження пропонують типологію ризиків, пов'язаних з діяльністю кластерів різного рівня – галузевих, регіональних, комерційних. Серед них особливо часто фіксуються виробничі збої, недостатній рівень організації виробничих процесів, надмірні транзакційні витрати, що знижують ефективність взаємодії суб'єктів. Ризиковість моделі значною мірою визначається

характером взаємозв'язків між підприємствами-учасниками. Відносно безпечнішою є форма, коли кластер утворюється навколо материнської компанії, яка координує дочірні структури та має можливість компенсувати частину ризиків завдяки прямому економічному впливу. Найбільш уразливою вважається модель, що об'єднує суто незалежні підприємства: за відсутності єдиного центру впливу складніше забезпечити належний рівень координації та взаємної відповідальності, а отже, і нейтралізувати ризики спільної діяльності [2].

Загалом ризики процесу кластероутворення доцільно аналізувати крізь призму чотирьох ключових вимірів: технологічного, організаційного, економічного та соціального. Системне дослідження кожного з цих аспектів істотно розширює розуміння проблем і викликів, з якими стикаються учасники кластерних ініціатив, та створює підґрунтя для коригування управлінських рішень і формування обґрунтованих висновків щодо перспектив розвитку таких об'єднань.

Висновки. Кластерна модель господарювання підтвердила свою дієвість як інструмент формування довгострокових конкурентних переваг, модернізації регіональних економік та залучення інвестиційних ресурсів. Її ключова сила полягає у створенні синергетичного середовища, що

поєднує потенціал підприємств, наукових установ, інфраструктурних та фінансових організацій, сприяючи прискоренню інноваційних процесів і зміцненню соціально-економічної стабільності територій. Світова практика переконує, що успішність кластерів визначається не лише ресурсною базою, а й рівнем інституційної підтримки, партнерськими механізмами між бізнесом та владою, здатністю учасників оперативно реагувати на технологічні та ринкові зміни. Для України актуальним завданням є адаптація перевірених міжнародних підходів до національних умов із урахуванням регіональних особливостей, забезпечення правового й організаційного супроводу, розвиток державно-приватного партнерства та управління ризиками, що супроводжують процес кластеризації.

Подальші дослідження доцільно зосередити на поглибленні методології оцінювання результативності кластерів, аналізі соціально-економічних ефектів для місцевих громад, пошуку шляхів мінімізації технологічних, організаційних і фінансових ризиків, а також на розробленні практичних рекомендацій щодо інтеграції українських кластерних ініціатив у глобальні інноваційні мережі. Такий науковий фокус дозволить сформулювати більш цілісну концепцію розвитку регіональної економіки та забезпечити підґрунтя для сталого зростання національного господарства.

Список використаних джерел:

1. Бабух І. Б. Інноваційно-кластерна модель розвитку регіональної економіки : концептуальні особливості, переваги й обмеження. *Підприємництво та інновації*. 2025. № 34. С. 172–176. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.27>
2. Зінченко О. А., Бурак Є. В. Комплексний розвиток регіонів України : проблеми оцінки ризиків кластероутворення. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 6.1-2 (56). С. 46–52.
3. Кизим А. А., Вальвашов О. М., Кулькова І. В. Підвищення інвестиційної привабливості регіону на основі розвитку туристичного кластера. *Регіональна економіка : теорія і практика*. 2010. № 26 (161). С. 52–59.
4. Кузьмін О., Жежуха О. Кластери як фактор інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень. *Економіка України*. 2010. № 2. С. 14–23.
5. Матьовка Т. В. Формування та розвиток кластерів у пріоритетних сферах економіки регіону: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05. Ужгород, 2016. 221 с.
6. Міщенко В. А. Регіональний підхід до формування інноваційних кластерів. *Science, theory and practice : abstracts of 29th Intern. sci. and practical conf.*, June 08–11, 2021, Tokyo, Japan. Tokyo : International Science Group, 2021. Р. 227–232.
7. Панкова Л. Іміджеві зрушення в соціальному та регіональному менеджменті в розрізі кластеризації. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. 2016. Вип. 42. С. 82–88.
8. Попело О. В. Підприємницькі кластери як інноваційна домінанта модернізації економіки регіону. *Регіональна економіка*. 2014. № 2. С. 95–105.
9. Реутов В. Формування кластерів підприємств як основа сталого регіонального розвитку : адаптація світового досвіду. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. № 5. С. 25–27.
10. Сарана Л. А. Особливості кластерного підходу до розвитку секторів економіки регіонів. *ECONOMICS : time realities*. 2019. № 5 (45). С. 108–116. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3766861>
11. Самійленко Г. Кластерні структури регіонів України : теоретичні аспекти, проблеми та перспективність практичної реалізації. *Проблеми та перспективи економіки та управління*. 2019. № 1(17). С. 155–165.
12. Юр'єва П. Б. Територіальні інноваційні кластери та стійкий економічний розвиток регіонів. *Економіка і суспільство*. 2024. № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-28> (дата звернення : 04.02.2026).
13. Porter M. Location, competition, and economic development : local clusters in a global economy. *Economic Development Quarterly*. 2000. No. 1. P. 15–20.

References:

1. Babukh I. B. (2025) Innovatsiino-klasterna model rozvytku rehionalnoi ekonomiky : kontseptualni osoblyvosti, perevahy y obmezhenia [Innovative-Cluster Model of Regional Economic Development : Conceptual Features, Advantages, and Limitations]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii – Entrepreneurship and Innovation*, no. 34, pp. 172–176. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/34.27> (in Ukrainian)
2. Zinchenko O. A., Buriak Ye. V. (2019) Kompleksnyi rozvytok rehioniv Ukrainy : problemy otsinky ryzykiv klasteroutvorennia [Integrated Development of Ukrainian Regions : Challenges in Assessing Cluster Formation Risks]. *Biznes-navihator – Business Navigator*, vol. 6.1-2 (56), pp. 46–52. (in Ukrainian)
3. Kyzym A. A., Valvashov O. M., Kulkova I. V. (2010) Pidvyshchennia investytsiinoi pryvablyvosti rehionu na osnovi rozvytku turystychnoho klastera [Enhancing Regional Investment Attractiveness through the Development of a Tourism Cluster]. *Rehionalna ekonomika : teoriia i praktyka – Regional Economy : Theory and Practice*, no. 26 (161), pp. 52–59. (in Ukrainian)
4. Kuzmin O., Zhezhukha O. Klasteri yak faktor innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv i terytorialnykh utvoren [Clusters as a Factor of Innovative Development of Enterprises and Territorial Formations]. *Ekonomika Ukrainy – Economics of Ukraine*, no. 2, pp. 14–23. (in Ukrainian)
5. Matovka T. V. (2016) Formuvannia ta rozvytok klasteriv u priorytetnykh sferakh ekonomiky rehionu [Formation and Development of Clusters in Priority Sectors of Regional Economy] : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.05. Uzhhorod (in Ukrainian)
6. Mishchenko V. A. (2021) Rehionalnyi pidkhid do formuvannia innovatsiinykh klasteriv [Regional Approach to the Formation of Innovation Clusters]. *Science, theory and practice : abstracts of 29th Intern. sci. and practical conf.*, June 08–11, 2021, Tokyo, Japan. Tokyo : International Science Group (in Ukrainian)
7. Pankova L. (2016) Imidzhevi zrushennia v sotsialnomu ta rehionalnomu menedzhmenti v rozrizi klasteryzatsii [Image Shifts in Social and Regional Management in the Context of Clusterization]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Seriya : Ekonomichni nauky – Collection of Scientific Works of Cherkasy State Technological University. Series : Economic Sciences*, vol. 42, pp. 82–88. (in Ukrainian)
8. Popelo O. V. (2014) Pidpriemnytski klasteri yak innovatsiina dominanta modernizatsii ekonomiky rehionu [Entrepreneurial Clusters as an Innovation Driver of Regional Economic Modernization.]. *Rehionalna ekonomika – Regional Economy*, no. 2, pp. 95–105. (in Ukrainian)
9. Reutov V. (2012) Formuvannia klasteriv pidpriemstv yak osnova staloho rehionalnoho rozvytku : adaptatsiia svitovoho dosvidu [Formation of Enterprise Clusters as a Basis for Sustainable Regional Development : Adaptation of Global Experience.]. *Investytsii : praktyka ta dosvid – Investments : Practice and Experience*, no. 5, pp. 25–27. (in Ukrainian)
10. Sarana L. A. (2019) Osoblyvosti klasternoho pidkhodu do rozvytku sektoriv ekonomiky rehioniv [Features of the Cluster Approach to the Development of Regional Economic Sectors]. *Economics : time realities*, no. 5 (45), pp. 108–116. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3766861> (in Ukrainian)
11. Samiylenko H. (2019) Klasterni struktury rehioniv Ukrainy : teoretychni aspekty, problemy ta perspektyvnist praktychnoi realizatsii [Cluster Structures of Ukrainian Regions : Theoretical Aspects, Problems, and Prospects for Practical Implementation]. *Problemy ta perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and Prospects of Economics and Management*, no. 1 (17), pp. 155–165. (in Ukrainian)
12. Yurieva P. B. (2024) Terytorialni innovatsiini klasteri ta stiiki ekonomichni rozvytok rehioniv [Territorial Innovation Clusters and Sustainable Economic Development of Regions]. *Ekonomika i suspilstvo – Economics and Society*, no. 63. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-28> (in Ukrainian)
13. Porter M. (2000) Location, competition, and economic development: local clusters in a global economy. *Economic Development Quarterly*, no. 1, pp. 15–20.

Дата надходження статті: 19.02.2026

Дата прийняття статті: 05.03.2026

Дата публікації статті: 20.03.2026